

*Portada de "Memorias dun neno labrego".
Editorial Galaxia.
Biblioteca Neira Vilas.*

XOSÉ MARÍA DOBARRO PAZ

Ferrol, 1950.

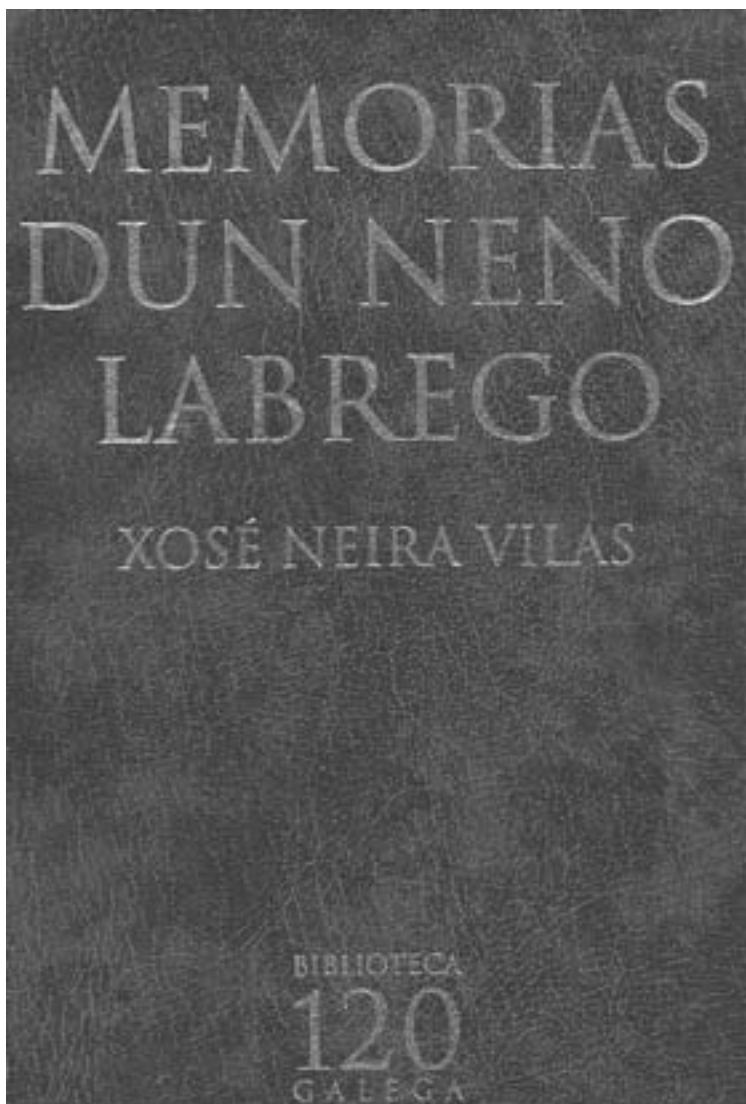
Doutor en Filosofía e Letras pola
Universidade de Santiago de Compostela.
Catedrático de Filoloxía Galega e Portuguesa
da Universidade de A Coruña.

AS MEMORIAS PARA UN NENO DE CIDADE

Xosé María Dobarro Paz

Xesús Alonso Montero, no último dos prólogos que lle puxo ás *Memorias dun neno labrego* –a vixésimo primeira, de 1999– declaraba que se consideraba un lector privilexiado da novela porque como Balbino, o autor das *Memorias* –en moi boa medida trasunto do propio Neira Vilas– fora un neno de aldea “con zocos e pantalón remendado”, mais cunha importante diferenza: as terras que el e seus irmáns traballaran no Ribeiro eran propias, polo que, ó contrario que Balbino e seus pais, non tiveran amo. Os Alonso non houberon de padecer as impertinencias de ningún Manolito. Nese aspecto eu non puiden ser lector privilexiado. Eu sempre fun urbano, fillo, neto, bisneto e... que residuí moi temporalmente no rural. Toda a familia que coñe-

cín e da que teño noticia fidedigna naceu nas terras da ría de Ferrol: na propia capital ou nos concellos de Neda –os antepasados paternos– e de Mugarodos –os devanceiros maternos. En todo caso entidades de poboación de carácter vilego e vinculados a ocupacións que nada tiñan que ver co mundo agrario. Os meus primeiros contactos –físicos, mais non reais, porque tiña meses e non recordo nada– co mundo campesiño tiveron lugar a pouco de nacer nunha das rúas do porto de Ferrol. Miña nai gañara unhas oposicións de mestra na provincia de Ourense e tocáralle nunha escola unitaria en Matamá, en Laza. Hai algunha foto que me sitúa alí moi abrigado por aquilo do frío invernal. Axiña opositou na provincia da Coruña e aló fomos para

Capa de Edición da Biblioteca Galega.

terras de Cedeira, mais non na zona mariñeira senón na labrega. De aí, do Porto de Cabo, no esteiro do río Ferrerías, zona da que, ademais do que din as instantáneas fotográficas, xa conservo certos recordos. A casa, malia as precarias comunicacións, xa estaba moito máis perto. Logo viría Cabalar, no concello das Somozas, do que si xa teño moitos recordos, daqueles longuísimos, mollados e fríos días de inverno. Viviamos a cinco quilómetros da capital municipal –onde nos deixaba o autobús da liña– e tiñamos que andalos por camiños de carro. Non había estrada nin de terra. Cos vellos aprendín a xogar ás cartas e a xurar. Tamén moito vocabulario e algo

de labores da terra. Sempre andaba con xente grande, porque nenos do meu tempo non lembro ningún. Das Somozas pasei a Ferrol, cando comecei os estudos regrados. A mai trasladárase a outro Cabalar, o do municipio da Capela, a onde viaxaba as fins de semana e onde pasabamos semanas do verán. Lembro que alí calcei as primeiras e únicas zocas que usei na miña vida. ¡Como mancaban! Pero os zapatos eran caros, había que levalos limpos á escola e aquilo era un auténtico lamazal. A estrada mesma era de pedra e terra e estaba moi estragada polo continuo tránsito de camións que levaban cemento para a construción da presa do río Eume. Deseta etapa todas as lembranzas xa son nítidas. Aínda hoxe manteño relacións con amigos daquela, se ben, como dixeran, non residía diariamente alí.

Eu, todo o contrario, non podería dicir “nacín e creime na aldea”, como fai Balbino. Tampouco que fun “un rapaz da aldea. Un ninguén”, se cadra o de “ninguén” puido e podería ser tal, pero o de “rapaz da aldea” para nada. Case sempre era un rapaz “moi limpiño”, que comía “pantrigo” e bebía “leite” –non con café, pero si con Colacao– e que non me tiña que “erguer cedo para levar o gando a pacer”. As veces que fun coas vacas sempre foi por lecer e nunca a horas intempestivas. Pero esas regalías que me daba a vida non me fixeron unha caste de Manolito. As miñas relacións coa rapazada eran de igual a igual. Como as de meus pais e avós cos habitantes da zona. Non tiñamos gado, non tiñamos terras, non tiñamos outra casa que a da escola... pero non tiñamos conflito ningún e formabamos parte da paisaxe humana como todos. É por iso que, como Balbino, vivín o “inverno frío” e as “ganas de estar arreo ó pé do lume”. Vivín, así mesmo, as procesións das festas patronais e corrín “tras da canavela” dos foguetes para me sentir, como os outros rapaces, un triunfador cando pillaba algunha, que

non era doado, porque a competencia era dura. Como nos conta Balbino os rapaces “sentíanse trunfadores, coma si tivesen atopado un tesouro”. Mais as penurias e os esforzos que pasaron tantos Balbinos non foron os meus. Eu fun un neno de cidade con mar, comedor de peixe, que viviu con certas estreiteces, como a inmensa maioría dos galegos dos anos cincuenta e sesenta pero non padecín nunca opresións e represións semellantes ás que se viu sometido o autor das *Memorias dun neno labrego*. Meus pais nunca me zorregaron, nadiña de nada. E algunha falcatruada que outra –se cadra maiores que as do Balbino– fixen. Pero xa había violencia de abondo no ambiente como para tela que padecer tamén na casa. Iso debíanos ter ben claro os meus proxenitores. E actuaban en consecuencia.

Ter un avó mariñeiro, que, por outro lado, como Balbino, seu irmán Miguel ou o amigo Lelo de Cidre, viviu longos anos na emigración –na da Casablanca habaneira– non fixo preciso que tivese que vir unha mestra como Eladia –filla de pescador que afogara– para me contar, como esta lle fixo a Balbino “como vive e traballa a xente do mar”. Súbeno de ben cativiño. Como o de remar e nadar.

Lin as *Memorias dun neno labrego* cando xa era grande. Posiblemente, que non me acorda, na segunda edición, a de 1968, a primeira que se publicou entre nós. Volvina ler nalgunha que outra ocasión e agora mesmo. Nunca me pareceu que tivese nada que ver co que se chama literatura infantil ou xuvenil. O contador da historia é un adulto e diríxese a adultos. Mais o feito que determinados ensinantes considerasen que era unha novela que podía ser atractiva para estudantes adolescentes motivou que se convertese nunha das obras máis editadas e vendidas da literatura galega de sempre. O meu parecer é que se confunde quen isto pensa. En calquera caso,

penso que como documento histórico-sociolóxico, que o é, e importante, ten máis valor hoxe en día para xentes do mundo urbano que para os do rural. Os espazos nos que se desenvolve a novela hai tempo que deixaron de existir e as novas xentes do rural xa non se identifican con eles. Mesmo nin queren. Os outros descoñecen a realidade do diario no rural, desa altura e da de hoxe, e séntense atraídos por ese descoñecemento. Penso que na actualidade ningún podería dicir, como Alonso Montero

***Memorias dun Neno Labrego* penso que como documento histórico-sociolóxico, ten máis valor hoxe en día para xentes do mundo urbano que para os do rural. Os espazos nos que se desenvolve a novela hai tempo que deixaron de existir e as novas xentes do rural xa non se identifican con eles.**

no seu día, que as *Memorias* foran “para min un catón literario que me axudou a entender-la aldea, a miña aldea, e, polo tanto, a miña nenez”. Xente urbana de sempre, coma min, aprende moito da nosa historia lendo memorias tan reais como estas, porque, coñecéndoas mesmo *in situ*, nunca tivo que vivilas en profundidade.